

Til

Alle kommuner og statsforvaltere i Norge

Fra

NOAH – for dyrs rettigheter

Dronningens gate 13

0152 Oslo

register@dyrsrettigheter.no

Dato: 17.06.2026

Respekt for ville dyr: Oppfordring til kommuner om å unngå skadefelling

NOAH – for dyrs rettigheter vil med dette brevet oppfordre kommunene og statsforvalterne om å være restriktive med å gi tillatelser til skadefelling, og isteden vektlegge ikke-letal forebygging, og holdningsskapende arbeid som fremmer toleranse for ville dyr. Ville dyr og fugler i Norge er under press – per 2026 er 38% av pattedyrarter og 40% av fuglearter rødlistet. Samtidig er skadefelling i yngletiden et stort dyrevelferdsproblem for ville dyr.

I årene etter etablering av viltforskriften (2020), har NOAH fått medhold i flere klagesaker som gjelder skadefelling. I 2024 slo Sivilombudet fast at NOAH skulle ha fått medhold i ytterligere klager.¹ Sivilombudet skriver: «Utgangspunktet er (...) at skadefelling er forbudt. Vilkårene for å gi en tillatelse legger opp til at skadefelling er siste utvei. Ombudet mener dette tilsier at kravet til begrunnelse for å gi unntak fra forbudet er strengt. (...) Det forutsettes (...) at forvaltningen merker seg ombudets synspunkter og legger disse til grunn ved behandlingen av fremtidige saker om skadefellingstillatelser.» NOAH har over tid sett at kommunene dessverre gir skadefellingstillatelser i strid med gjeldende regler, og oppfordrer kommunene til å unngå skadefelling som virkemiddel.

Yngletidsfredning

Prinsippet om yngletidsfredning står sterkt i lovverket, og er stadfestet av faginstanser og prosesser – sist i den nye viltressurslovens forarbeider: «Det er et grunnleggende prinsipp at viltet skal være fredet i hekke- og yngletiden.»² Veterinærinstituttet har påpekt «at alt vilt er fredet i yngletiden».³ Rådet for dyreetikk fremhever at «yngletidsfredning er et hovedprinsipp».⁴ Naturmangfoldloven krever at «viltartene i størst mulig utstrekning skal være fredet i yngletiden» og at «ved enhver aktivitet skal unødig skade og lidelse på viltlevende dyr og deres reir, bo eller hi unngås».

Skadefelling som tar livet av dyr i yngletiden medfører årlige dyretragedier. Dyreunger henses i hjelpeløs tilstand, i strid med dyrevelferdsloven, og overlates til å dø av sult eller bli lettere utsatt for farer når foreldredyr avlives.

¹ <https://www.dyrsrettigheter.no/wp/wp-content/uploads/som-uttalelse-fellingstillatelser-beslutningsgrunnlag-og-ansvar-for-sakens-opplysning.pdf>

² Prop. 78 L Lov om jakt, fangst og felling av vilt mv. (viltressursloven). 2024-2025.

³ *Konsekvenser av menneskelig aktivitet på dyrevelferd hos viltlevende dyr*, VESO (2004).

⁴ «Uttalelse om jakt og viltforvaltning», Rådet for dyreetikk (2007).

Det å tillate avlaving av ville dyr i yngletiden bryter også kravene i artikkel 6 i Bernkonvensjonen som forplikter partene til å forby bevisst forstyrrelse av vill fauna, særlig i yngle-, oppvekst- og dvaletiden: «(...) the deliberate disturbance of wild fauna, particularly during the period of breeding, rearing and hibernation, insofar as disturbance would be significant in the relation to the objectives of this Convention».

Naturkrisen

I 2019 stadfestet FNs Naturpanel at de ville dyrene er i krise, og trenger økt vern. Den nest største årsaken til krisen er direkte utnytting gjennom jakt og fangst (herunder avlaving i skadefellingsøyemed).⁵ De ville pattedyrene utgjør i verdenssammenheng 4% av biomassen til alle pattedyr, vi selv bidrar med 36% og våre husdyr i kjøttindustrien med 60%.⁶ For fugler er tallet 30% ville fugler opp mot 70% fugler i kjøttindustri. Ville dyrepopulasjoner er totalt sett redusert med 52% over de siste 40 årene.⁷

Som sagt er også mange arter rødlistet og truet i Norge. Det er svært beklagelig at flere rødlistede arter fortsatt er på listen over dyr som risikerer skadefelling (hare, kornkråke, stær, gulspurv). Samtidig ser man reduksjon hos mange flere arter.

En samlestudie (2019) som undersøkte over 10 000 vanlige arters tilpasningsevne til klimaendringene, fant at ingen av artene kunne klassifiseres som trygge. Selv arter som skjære, spurv og rådyr vil kunne trues av klimaendringene fordi dyrenes tilpasningsmekanismer ikke er raske nok for endringene som nå skjer i miljøet.⁸ Dette betyr at menneskeskapt dødelighet må reduseres så mye som mulig.

15 000 forskere publiserte i 2017 en appell i vitenskapsmagasinet Bioscience, hvor de uttrykker bekymring for "defaunation" – den drastiske reduksjonen i antall ville dyr generelt, ikke bare truede arter.⁹ Eksempler på tiltak som forskerne anbefalte var følgende: Opprette større sammenhengende friområder for ville dyr; stanse forringelse av naturlige habitater; restaurere skoglandskap; restaurere økologiske prosesser ved å la artene – inkludert store rovdyr - få utvikle seg i fred; utvikle politikk for å motvirke «defaunation» og utnytting av truede arter; oppmuntre til verdsettelse av natur og ville dyr hos barn og samfunnet generelt. NOAH mener kommunene og statsforvalterne har en viktig oppgave ved nettopp å skape toleranse for ville dyr, og ikke gi tillatelser til skadefelling.

Viltforskriftens krav

Viltforskriften (2020) viderefører beklageligvis adgang til skadefelling for grunneier og kommuner. Men den setter samtidig strengere krav til slik avlaving – som gjør at kommunene må være mer oppmerksomme for å hindre at loven brytes – både i egne vedtak og av grunneiere.

For at skadefelling skal være lovlig må skaden være av «vesentlig økonomisk betydning» - og dette må dokumenteres. Det er viktig å merke seg at formuleringen i viltforskriften åpner *ikke* for «forebyggende skadefelling» før noe skade har skjedd.

Videre må skadeforebyggende tiltak i rimelig utstrekning ha vært forsøkt – dette betyr at man faktisk skal ha prøvd andre metoder og gjort en innsats for å finne alternative løsninger. Vilkår

⁵ <https://www.un.org/sustainabledevelopment/blog/2019/05/nature-decline-unprecedented-report/>

⁶ <https://www.theguardian.com/environment/2018/may/21/human-race-just-001-of-all-life-but-has-destroyed-over-80-of-wild-mammals-study>

⁷ <http://www.theguardian.com/environment/2014/sep/29/earth-lost-50-wildlife-in-40-years-wwf>

⁸ <https://www.nature.com/articles/s41467-019-10924-4>

⁹ <https://academic.oup.com/bioscience/article/67/12/1026/4605229>

er ikke en «formalitet», men forankret i Bernkonvensjonen som et ufravikelig krav med hensyn til rødlistede arter. Sivilombudet har også understreket at dette kravet skal tolkes strengt – skadefelling skal reelt sett kun være en «siste utvei».

Et annet vilkår forankret i Bernkonvensjonen er at skadefellingen ikke må true bestandens overlevelse. Videre må eventuell skadefelling «rettes mot skadegjørende individ» - dette betyr at man ikke kan rette det mot en flokk individer, en art eller generelt individer av en art, og at kommunen må etterse at dette ikke gjøres.

Et nytt vilkår som Miljødirektoratet legger vekt på er at skadefellingen «er egnet til å stanse eller vesentlig begrense skadesituasjonen». Miljødirektoratet har presisert i mail til NOAH: «Dette betyr bla. at kommunen ikke kan gi tillatelser til felling av f.eks. et bestemt antall beitende gjess (...).» Nettopp vedtak overfor et antall beitende gjess, var bakgrunnen for at NOAH fikk medhold hos Sivilombudet i 2024.

Dette er et viktig grep for å hindre at skadefelling blir brukt som «bestandsregulering», slik man har sett tendens til. Miljødirektoratet bekrefter videre til NOAH: «Det blir utvidet adgang til å flytte i stedet for å avlive vilt som gjør skade.» Dette signaliserer at direktoratet legger vekt på at skadefelling kun skal være siste utvei, og at kommunene skal legge vekt på å finne andre løsninger.

Videre er det tatt ut av forskriftsforslaget at «støy» er grunnlag for skadefelling. Fuglers lyder er dermed ikke klassifisert som «skade».

Forskriften presiserer at det ikke skal benyttes lokkemidler ved skadefelling av fugl. I praksis er det ofte nettopp lokkemidler vi mennesker setter opp ved ulike virksomheter – for så å hevde at dyr gjør skade. Det er eksempelvis urimelig å hevde at gjess gjør skade fordi de beiter på en åker – for dyrene fremstår åkeren som et selvsagt og logisk valg av landings- og beitestet. Det samme gjelder troster og ringduer som spiser i bæråkre og på bærbusker, ærfugl som beiter på skjell m.m. Det man i disse tilfellene gjør er å "legge ut åte" i massiv skala, noe som naturlig nok trekker til seg dyr – for så å skyte dyrene. Det er åpenbart at man ikke løser "problemet" med at dyr trekkes til området ved å fortløpende skyte enkeltindivider i disse tilfellene. Tvert imot risikerer man å lokke til seg og avlive dyr i en slik skala at det vil true bestander lokalt.

I tillegg til å være restriktiv med egne tillatelser, påhviler det kommunene et ansvar for å sikre at ikke viltforskriften brytes av grunneiere. Kommunene må slå ned på grunneiere som benytter seg av skadefelling uten at alle vilkårene er oppfylt.

Dessuten skal all skadefelling nå registreres – også grunneieres skadefelling. Kommunene må sikre at dette følges opp. Det betyr blant annet at grunneiere som henvender seg til kommunen om ville dyr, ikke kun skal «henvises» til private jegere el.l., men opplyses om vilkårene, registreringsplikten – og oppfordres og ikke minst veiledes til å benytte andre løsninger enn skadefelling.

Forebyggende tiltak

NOAH mener kommunene har et stort ansvar både etter naturmangfoldloven, dyrevelferdsloven og viltforskriften i å veilede innbyggere om forebygging av skadefelling, og opplæring i respektfull omgang med ville dyr.

Ofte er en varig skadeforebyggende løsning å redusere tiltrekningskraften på habitatet ved permanent fysisk beskyttelse eller permanente skremmetiltak. I flere land benyttes kombinasjon av ulike typer gjerder og fysiske barrierer, og en rekke avskrekkende virkemidler basert på lukt, smak,

lyd, visuelle virkemidler, elektroniske virkemidler til å avskrekke dyr fra f.eks. avlinger.¹⁰ Det man da gjør er å utforme miljøet rundt den potensielle matkilden så uegnet som mulig for dyrene – dette vil dyr også lære av og unngå området. Det er biologisk logikk at det er bedre å gjøre området man ikke ønsker dyr på, til et mindre attraktivt habitat slik at dyr lærer å unngå det, fremfor å skyte tilfeldige enkeltdyr, men fortsette å lokke til seg nye dyr fordi området fremstår som på alle måter attraktivt for dyr av den gitte arten. En rekke slike metoder finnes – eksempelvis laser for å skremme vekk fugler fra åker, oppdrettsanlegg m.m.¹¹

Et annet forebyggende tiltak er informasjon som skaper forståelse for artene, og toleranse for at også ville dyr har rett til å eksistere. Det verserer flere feilaktige rykter og myter rundt ville dyr – og informasjon om respektfull omgang og naturlig adferd vil bidra til at dyr får være mer i fred og at mennesker ikke føler «behov» for å fjerne dem grunnet irrasjonell frykt.

Brudd på skadefellingsregelverket – NOAH får medhold i klager

NOAH har siden 2020 dessverre erfart at det årlig er blitt gitt skadefellingstillatelser uten at vilkårene i viltforskriften er oppfylt. Det er spesielt brudd på plikten til å utføre forebyggende eller skadereduserende tiltak, dokumentasjonsplikt og brudd på vilkår om at tiltaket er egnet.

NOAH vil vise til noen konkrete saker:

- Tillatelse til skadefelling av rådyr (ref nr: 23/516, 23/10796 -39) av 28.08.2023 ved Eikedal gravplass ble gitt av Sokndal kommune. I denne saken ble det gitt tillatelse til felling av rådyr på gravplass etter at kommunen fikk henvendelser om rådyr som beitet på gravplassen. Det kom ingen offisiell søknad om skadefelling, men daglig leder ved Sokndal menighet spurte kommunen i e-post om «*Er det mulig å få skutt disse dyrene som bruker gravplassen som matfat?*». Kommunen ga tillatelse til felling uten å innhente informasjon om det var utført skadereduserende tiltak. Kommunen opphevet selv vedtaket etter klage fra NOAH og skriver i sitt vedtak av 23.11.2023 at «*Vedrørende deres klage (29.09.23) på skadefelling av rådyr på Eikedal gravplass tas klagen til etterretning og tillatelsen til skadefelling trekkes tilbake. Dette med bakgrunn av nevnte mangler i vedtaket og manglende kartlegging og forslag på hvilke forebyggende tiltak som kunne vært igangsatt før skadefelling ble vurdert.*».

- Fellingstillatelse av 25 trekkelg i Murudalsområdet ble påklaget av NOAH 26.01.2022. Vedtak om felling ble fattet av Sel kommune i kommunestyrets behandling av sak 81/2021. I denne saken opplyser kommunen at det fra 2019-2020 ble registrert 794 elg som passerte gjennom Murudalen. Vedtak om felling ble gitt for å redusere skader på skog og smitte av CWD. NOAH påklaget vedtaket blant annet fordi kommunen ikke kunne redegjøre for hvilke forebyggende og skadereduserende tiltak som hadde vært iverksatt før fellingstillatelse. Vedtaket ble omgjort av Statsforvalteren og NOAHs klage ble tatt til følge. Statsforvalteren skrev blant annet at kommunen ikke hadde iverksatt tilstrekkelige forebyggende tiltak og at «*situasjonen slik den er i dag kan ikke løses med skadefelling etter naturmangfoldloven § 18, og vedtaket må omgjøres.*»

- Tillatelse til skadefelling av tre gråhegrer i Bømlo kommune ved Bremnes Seashore AS sitt settefiskanlegg ble påklaget av NOAH 24.01.2023. Det var ifølge søker observert *mulig skade* på settefisk i kar, og det var observert gråhegre som skremte fisken. I klagebehandlingen skriver Statsforvalteren «*I søknaden fra Bremnes Seashore AS, gjengjeve som utdrag av e-post i saka frå kommunen, er det uklårt om det har vore skade, anna enn at fisken blir skremd. Det er ikkje gjeve noko økonomisk oversikt over mogleg skade eller av potensialet for skade, om det har vore skade*

¹⁰ <https://blog.agrivi.com/post/top-five-strategies-to-protect-crops-from-wild-animals>

¹¹ <http://vestflow.no/laser%20%26%20radar.html>

tidlegare, eller i kva grad dette er eit aukande problem». Statsforvalteren konkluderte vidare med at vilkår a og d ikke var oppfylt, og at vilkår b kun var delvis oppfylt. Statsforvalteren skrev blant annet om vilkår d at «Det er vanskeleg å rette eit uttak av gråhegre til å gjelde akkurat det/dei skadegjerande individet/a, og dersom det blir felt ein gråhegre eller fleire, vil det etter ei tid komme nye gråhegrar til fiskekara. Det er derfor lite truleg at felling vil ha særleg effekt over tid, med mindre det samstundes blir gjort førebyggjande tiltak som kan stogge/avgrense vidare skade». Vedtaket ble omgjort av Statsforvalteren.

- I mai 2023 klagde NOAH på flere vedtak om skadefelling av grågås i Bømlo kommune. Flere av vedtakene var mangelfulle, og søknadene var i flere tilfeller kun et par setninger på mail om at gjess var tilstede. Kommunen hadde ikke vurdert miljørettsprinsippene i naturmangfoldloven, kun sumerisk listet opp §§ 8-12, men ikke vurdert prinsippene i forhold til selve vedtaket. Statsforvalteren påpekte at dette er å regne som en saksbehandlingsfeil. Statsforvalteren erklærte flere vedtak ugyldige på grunn av manglende vurdering av skadeomfang, forebyggende tiltak og hvorvidt felling vil være egnet til å stanse eller vesentlig begrense skadesituasjonen.

- I mars 2026 klaget NOAH på flere vedtak om skadefelling av gås i Arendal kommune. Statsforvalteren opphevdte vedtakene og sendte saken tilbake for ny behandling av Arendal kommune, bl.a. på bakgrunn av manglende dokumentasjon. I ny behandling skriver kommunen: «Vi har sett at det er vanskelig for søkerne å dokumentere godt nok og vi har i denne saken vært klare på at det ikke er godt nok dokumentert, men allikevel gitt tillatelse på grunnlag av eget skjønn fordi skadefelling har vært ansett, som det siste og mest effektive skremmetiltaket bonden kan ha i verktøykassa.» Kommunen innrømmer så imidlertid at skadefelling ikke er effektivt og ikke egnet: «(...) vi (har) nå fått ny og sikker dokumentasjon fra skadefelling i andre områder av Arendal kommune på at skadefelling ikke har noen skremmeeffekt på grågås. (...) etter å ha felt 6 grågås under skadefelling så er det ikke mer enn det er skremt en flokk så kommer nye flokker hele tiden. Da er det ikke skadefelling, som er metoden. Så enkelt er dette. (...) Uttaket er ikke egnet til å stanse eller vesentlig begrense skadesituasjonen. Da er heller ikke viltforskriften § 3- 5 oppfylt da uttaket ikke stanser eller avverger skade. I fremtiden må vi se helt andre metoder for skremming av grågås enn skadefelling, som åpenbart ikke har den effekten man til nå har trodd at den hadde.»

Konklusjon

NOAH oppfordrer kommuner til å sikre at deres ansatte har tilstrekkelig kunnskap om lovverket for å hindre at denne typen feil vi har referert i brevet, forekommer. Vi minner om Miljødirektoratets veileder om behandling av søknader om skadefelling.¹²

Vi oppfordrer kommuner og statsforvalterne om å avvise skadefellingstillatelser, og i stedet stille krav om forebyggende tiltak for å begrense eller avverge skade, slik loven tilsier. Opplysningsarbeid er som nevnt svært viktig for å øke respekten for de ville dyrene, og å dempe konfliktsituasjoner mellom dyr og mennesker. Kommunene og statsforvalterne bør gå ut med informasjon om hvordan man skal opptre overfor ville dyr og fugler i yngletiden – samt informasjon om forebyggende tiltak.

¹² Miljødirektoratet. «Veileder. Behandle søknad om skadefelling». <https://www.miljodirektoratet.no/ansvarsomrader/jakt-felling-og-fangst/myndigheter/behandle-soknad-om-skadefelling/>

Vi oppfordrer om å være oppmerksom på mulige forskriftsbrudd fra grunneiere, og aktivt forebygge slike ved veiledning om alternative løsninger. På den måten kan det skapes mer aksept for dyrenes naturlige adferd, næringssøk og beskyttelse av unger.

I tillegg til de viktige hensynene til dyr og natur, er det også viktig for flertallet i befolkningen, som kommunene representerer, at ville dyr får være i fred i yngletiden. 74 % av nordmenn er enige i at «ville dyr bør ikke tas livet av mens de har unger.»¹³ Kun 5 % er uenige. Inkluderer man de mer nøytrale, er 88% imot at dyr tas livet av i yngletiden. Den utstrakte bruken av «skadefelling» som nettopp handler om å ta livet av dyr i yngletiden, har ikke støtte i befolkningen – og er ulovlig.

NOAH vil avslutningsvis tilby hjelp dersom kommunen ønsker å utarbeide informasjon om ville dyr eller ønsker informasjon om ikke-letal konfliktløsning.

Med vennlig hilsen

NOAH – for dyrs rettigheter v/

Siri Martinsen
Veterinær og leder

Dorrit Rahbek
Biolog

¹³ Respons analyse for NOAH, 2019